

Tract. vii. prime partis

caput. cum eius unctio dignior sit ista. Tamen quoniam aliquis in firmus inungitur debet ibi esse aliquis minister qui cum stupa abstergat locum unctionis. et postea illa stupa debet puri.

Tractatus septimus prime partis de matrimonio. Et habet duas partes sub se.

Appedito cum dei adiutorio tractatu de sacramentis. que generant. vegetant. nutriunt. promouent et repant homines in vita spirituali. Restat tractandum de sacramento quod hominem producit et generat in esse et vita corporali. scilicet de sacramento matrimonii. Quia vero libellus iste compositus est propter simplices qui non sunt multum perfecti in iure canonico et civili allegationibus multorum iurium tam de iure canonico quam civili que in ista materia plus quam in alijs precedentibus adducunt simplicibus et minus perfectis confusionem inducat. Ideo ab hominum allegationibus quantum potero abstinere. cum simplices hominum allegationes neque legere neque intelligere scirent. Quoniam autem secundum philosophos sic dispositio precedit formam. sic sponsalia precedunt matrimonium. ideo primo de sponsalibus est agendum.

Prima pars septimi tractatus prime partis principalis de sponsalibus. Et habet quinque capitula.

Quia ergo sponsalia consideranda sunt quinque. Primo quid sint sponsalia et unde dicantur. Secundo qualiter contrahantur. Tercio in qua etate possunt contrahi sponsalia. Quarto quis sit effectus sponsalium. quinto in quibus casibus dissoluantur.

Quid sint sponsalia et unde dicantur. **Ca. i.** Sponsalia sunt futurarum nuptiarum promissio. Et qua de finitione que communis est canonistis et legistis patet quod sponsalia debent precedere matrimonium sicut preteritum precedit futurum. Dicunt autem sponsalia a spondeo desumptum quod idem est quod promittis.

De matrimonio

Qualiter contrahantur sponsalia. **Ca. ii.**
Contrahuntur sponsalia quatuor modis. Uno modo nuda promissione. qñ dicitur accipiam te in uxorem & accipiam te in virum. Alio modo datis arris sponsalium. s. pecunia vel aliquibus alijs rebus. Alio modo anuli subarratione. Et illud vocat vulgariter desponsatio. sed proprie subarratio nuncupatur. Alio modo interveniente iuramento ita tamen q̄ semper sint verba de futuro vt dictum est q̄ si essent verba de p̄feti iã nō essent spōsalia s̄ matrimonii

In qua etate possunt contrahi sponsalia. **Ca. iij.**

Quoniam post septennium. i. post etate. vij. annorum tam pueri q̄ puelle incipiunt habere discretionē q̄ requirit̄ in sponsalibus cōtrahendis iō post septennium possunt cōtrahi sponsalia. Si p̄o añ septennii ipsi vel parentes ip̄oz vice & noie eoz sponsalia p̄trahant nil agūt nisi euz veniūt ad septennium incipiāt eis placere. qz ex tūc valēt ita q̄ h̄ sponsus nō cognoscat eā carnaliter. p̄ sanguineā tñ eius nō poterit habere in uxore nec ecōtra. Et nota q̄ etas p̄trahēdi matrimonii apta est i puella. xij. annoz. in puero. xiiij. & si añ p̄trahant nō est matrimonium. s̄ sponsalia tñ nisi fuerint etati nubili ita propinqui q̄ possint carnaliter p̄misceri. cū etate videat̄ tñ malicia suppleuisse.

Quis sit effectus sponsalium. **Cap. iij.**

Sponsalia contrahunt̄ duobus modis. qz qñqz p̄trahuntur sub p̄ditōe apposita. qñqz pure. Si p̄trahant̄ s̄b p̄ditōe apposita hoc p̄t esse mult̄ modis. qm̄ aut cōditio apposita est possibilis aut impossibilis aut ncc̄aria. Si sit impossibilis puta qz dicit p̄trahā tecū si tetigero digito cellū. Aut si ncc̄aria: puta qz dicit p̄traham tecū si sol oriat̄ cras. v̄ aliud sile. Iste p̄ditōes dñt h̄eri p̄ nō adiect̄. i. p̄ n̄ apposit̄. Si aut̄ p̄ditio sit possibilis aut est honesta aut inhonesta. si sit honesta. puta qz dicit p̄trahā tecū si pater meus voluerit. vel si dederis mihi cētū marcas. Si p̄ditio nō adimpleat̄ nō tenet̄ matrimonium consummare donec conditio fuerit adimpleta etiam si contrahendo spōsalia fuerit appositum iuramentum. Sed debet intelligi semper nisi carnalis copula

Tracta. vii. prime partis

fuerit subsecuta inter eos. qz tunc dicitur verum matrimonium inter eos. qz tunc videtur deditio appposita recessisse. Si vero conditio inhonesta sit et sit contra naturam et substantiam et bona matrimonij. puta qz dicitur habere tecum si pures tibi venena sterilitatis vel pro pecunia adulterandam te tradas. vel donec inueniam alias pulciores. Ista deditio viciat contractum. ita qz nec sunt sponsalia nec matrimonium. Si vero deditio sit inhonesta sed non sit contra naturam et substantiam et bona matrimonij. puta qz dicitur habere tecum si boies interfeceris vel si furtum feceris. vel si filia. pro non adiecta debet haberi et est abiicienda. et tenet sponsalia. Notandum tamen qz hoc dicitur sit qz sponsalia pnt haberi sub deditioe et pmissio pecunie. non tamen potest pmissio pecunie in modum pene et si pmissio fuerit non tenet pene pmissio. nec potest peti. vt si dicatur sic. nisi dixeris tecum tibi dabo centum marcas. non enim valz deditio pene cum libera debet esse iugia. ff. de ver. ob. l. tua. de spso. c. velut. extra. eo. c. requisitum. z. c. gema.

L. de spso. l. arras. z. l. mulier. Si autem contrahantur sponsalia pure. i. sine deditioe. et sunt ambo apti ad matrimonium. contrahendum si in sponsalibus habedis interuenerit iuramentum appellandi sunt per excoicationem consummare matrimonium. nisi forte timeat de uxoricidio vel de aliquo alio piculo. Et si alter ipsorum dixerit cum alia per sponsa de pnti iniungat ei pntia de puiro et fide metita et absoluat ab excoicatione. si autem non interuenerit iuramentum monedi sunt matrimonium consummare non cogendi qz inuite nuptie solent malos prouetus habere. xxxi. q. ij. c. i. z. ij.

Si autem neuter est in etate nubili tenent expectare donec veniat ad annos etatis legitime ad matrimonium contrahendum. Et idem dico si vnus est in etate legitima. alius non. qz ille qz est in etate legitima tenet alium expectare. vel si se mutuo absoluunt poterunt iudicio ecclesie separari.

In quibus casibus sponsalia dissoluntur. Ca. v.

Equo sponsalia sunt semel contracta semel ligantur. ita qz si contrahantur postmodum sponsalia cum alia. et non est processum ad carnalem copulam cum illa secunda appellendus est redire ad primam. Si vero cognouit secundam carnaliter cum iam matrimonium dicatur debet remanere cum secunda et non redire ad primam. Soluunt autem in octo casibus. Primum est si alius ipsorum vult transire ad religionem. quod facere potest altero iurto. etiam si fuit

De matrimonio

matrimonium per verba de presenti contractum. dummodo non fuerit per carnalem copulam consummatum et ille qui remanet in seculo remanet absolutus a vinculo sponsalium. et si quoniam alter fuerit professus in religione illa. habet ille casus extra. de puer. c. iiii. c. ex publico. extra de spō. duo. propter solitum. Secundus casus est quoniam sponsus non inuenitur. quia transfert se ad aliam regionem. recepta tamen prius potestate de puirio vel de fide mentita: si super eum steterit quod minus matrimonium fuerit consummatum. habet iste casus extra de spō. c. illis. aut. Tertius casus est si alter ipso post contracta sponsalia incurrit lepra vel paralysim. aut oculos. pedes. manus. vel nasum amisit. vel aliquid turpi sibi euenierit. ponitur iste casus extra de puir. lepro. c. lras. de iureiur. ca. quemadmodum. Quartus casus si superuenit affinitas putata quia sponsus sanguineam sponse cognouit. vel e converso. Et ad hoc probandum sufficit sola fama. habet iste casus: vij. q. ij. quidam de spō. sauit. extra de sang. et aff. sup. eo. Quintus casus si mutuo se absoluerint. habet iste casus extra de spō. c. proterea. quidam tamen non recipiunt istum casum. unde dicunt quod illa decretalis allegata non est decretalis vel loquitur de promissione copulativa. Sextus casus est si alter eorum fuerit fornicatus. habet iste casus extra de iureiur. c. quemadmodum. Septimus casus est quoniam sponsus de factum alia. vel sponsa cum alio contrahit per verba de presenti vel per verba de futuro. et sequitur carnalis copula. tunc solvuntur sponsalia propter manens vinculum superueniens. sed debent agere potestate de puirio vel de fide seu promissione merita. ponitur iste casus extra de spō. c. consuevit. extra de spō. duoz. c. tua nos. Octavus casus est quoniam minor venit ad etatem legitimam et perfectam: et petit absolui a vinculo sponsalium et dari sibi licentiam nubendi alij. habet iste casus extra de despo. c. in piij. de illis. et c. a nobis. Et nota quod omnes isti casus propter primum. scilicet quando vult transire ad religionem intelligendi sunt de sponsalibus de futuro que vere et proprie dicuntur sponsalia. Et nota etiam quod in duobus casibus predictis ipso iure solvuntur sponsalia. scilicet quod intrat religionem. et quando contrahit matrimonium cum alio vel cum altera. In ceteris vero casibus solvenda sunt per iudicem ecclesie.

Tract. vii. prime partis

Secunda pars septimi tractatus
de preceptis principalis de matrimonio. Et h3 octo capla.

Doltra tractatū est de
sponsalibus dicendū est de matrimonio Circa
quod consideranda sunt octo. Prio quid est ma-
trimoniū. Secdo qualiter contrahatur
matrimoniū. Tercio qñ. z vbi. z quib3 p3bis fuit institutū ma-
trimoniū. Quarto q̄ fuit causa institutōis matrimoniū. Quin-
to q̄ pñt. contrahere matrimoniū. Sexto q̄t. mōs. dñ. mñmoniū.
Septio q̄t. sunt bona mñmoniū. Octavo q̄ impediūt mñmoniū.

Quid est matrimonium z vnde dicitur. Cap. i.

Matrimonium autē a doctorib3 sic definit. **M**atrimoni-
um est viri z mulier3 legitima coniunctio indiuiduā vite
consuetudinē retinēs. Nō dicit viri z mulier3. vel viro
z mulier3. q̄ nec vnus vir plures mulieres. nec vna plēs
viros habere pōt. Dicit etiā indiuiduā vite zc. hoc ē. q̄ neuter
eor3 absq3 consensu alterius potest continentia p̄fiteri vel orationi
vacare. Et inter eos dū viuūt p̄manet vinculū coniugale. Ali-
ter definit sic. **M**atrimonium est viri z mulier3 coniunctio confor-
tū vite cōis. diuini z humani iuris cōicatio. Dicit autē matri-
monium a mater tr3. z munio nis. vñ matrimonium est quasi ma-
tris munium. i. officium. q̄ dat mulierib3 esse matres. vñ iō mag3
denominat a matre q̄ a patre. q̄ eius officium magis appar3
in matrimonio q̄ officium viri.

Qualiter contrahatur matrimonium. Ca. ij.
Solo autē consensu contrahit matrimonium. qui si sol3
desit cetera etiā ipso coitu nō obstante celebrata fru-
strat. Ex quo em̄ p̄ verba de pñti vir consensit mari-
tali affectu in mulierē z mulier in vir3. siue verbis consuet3. vt
si vir dicat. accipio te in meā. z ipa rñdeat accipio te in meū. vñ
si vir dicat. volo te de cetero habere in vxorē. z ipa rñdeat vo-
lo te de cetero habere in virū. vel quibuscūq3 alijs p3bis vñ sig-
nis exprimat consensu statim est matrimonium. Et dico signis
q̄ surdus z mutus pñt contrahere matrimonium. verū si lo-

De matrimonio

qui possunt contrahentes matrimonium verba sunt necessaria ad ecclesias consensus mutuū continentia vel exprimentia.

¶ Quando. ubi et quibus personis fuit institutum matrimonium.

Capitulum. iij.

In paradiso terrestri fuit institutum matrimonium et ante peccatum. Quibus autem personis fuit institutum dicitur aliqui quod illis personis Gen. ij. c. Crescite et multiplicamini et replete terram. Sed istud non credo verum. fuerunt enim illa verba post peccatum dicitur nubentium. Unde dico quod personis. Ade ore prophetico prolatis fuit institutum quoniam Adam dixit. Hoc nunc os ex ossibus meis et caro de carne mea. Quapropter relinquet homo patrem et matrem et adhaerebit uxori suae. et erunt duo in carne una. Vide hoc scriptura de sacramentis in generali. c. i.

Que fuit causa institutionis matrimonii. ¶ Capitulum. iij.

Desunt cause principales institutionis matrimonii. Quae sunt multe secundarie. Prima causa principalis est susceptio prolis. Et propter hanc instituit deus matrimonium in paradiso ante peccatum inter primos parentes quibus dixit Gen. ij. Crescite et multiplicamini. Secunda causa est vitatio fornicationis. et ista causa habet locum post peccatum. Et de ista dicit apostolus. i. ad Cor. vij. ca. Propter fornicationem supple vitanda unusquisque uxorem suam habeat. et unaqueque suum virum. Cause secundarie sunt multe. scilicet pacis reformatio. pulchritudo uxoris. diuitie et similia. Ita tamen quod principaliter intentio eorum qui contrahunt non feratur ad ista sed ad duo prima et principalia.

Qui possunt contrahere matrimonium. ¶ Capitulum. v.

Omnis homo qui consentire potest in conjugalem affectum. et carnalem copulam exercere nisi expresse prohibeat potest contrahere matrimonium. Dico qui consentire potest. quod si puer infra etatem legitimam constitutus. hoc est infra. xiiij. annus. et puella infra. xij. dicat personam ad matrimonium contrahendum apta. tamen quia consentire non possunt nullus est matrimonium. de spon. ca. tue fraternitati. Similiter ille qui insanus est vel furiosus. licet dicat illa verba non contrahit quia consentire non potest. xxx. questione. ij. nec furiosus.

Tracta. vii. prime partis

Et hoc est verum quod diu est in furia constitutus. quoniam si aliquando habeat lucida intervalla et aliquando redit ad sanam mentem nubere potest et testari. et omnia alia que alij potest. vt. **L. de codicil. l. nec codicillos. vij. q. i.** quous sit triste. **Dico** etiam que carnaliter copulati potest exercere. **Et** io qui caret huiusmodi virili vel utroque testiculo. vel est naturaliter frigidus contrahere non potest. extra de frigi. et male. c. q. si. **Dico** etiam nisi expresse prohibeat. quod editio de matrimonio contrahendo est prohibitorum. **Io** ois qui non prohibet ad initium et contrahere potest. extra de sp. cu. apud sed. **Prohibent** enim aliquid propter votum et propter ordinem. et ita de alijs impedimentis de quibus dicet infra. **Et** nota quod matrimonium contrahi potest inter absentes et per procuratorem. sicut factum fuit inter dominum regem Aragonie et dominam reginam qui nunc sunt. extra de procu. c. finali. li. vi.

Quot modis dicitur matrimonium **Ca. vi.**

Matrimonium dicitur multis modis. Nam matrimonium aliud legitimum aliud clandestinum. **Matrimonium** legitimum est quoniam ab his qui super feminam habent potestatem uxorem petuntur a parentibus. sponsam et legibus dotata. et a sacerdotibus (vt mox est) benedictis. et a paranympis custodit et solemniter accipit. **Non** tamen intelligas quin sine solemnitatibus istis possit esse verum matrimonium. **Sed** sic est in alijs sacramentis quod quedam sunt de necessitate sacramenti: quedam sunt de solemnitate tamen. **Ita** in matrimonio quedam sunt pertinentia ad substantiam matrimonij. sic consensus per verba de presenti expressus. et iste solus facit matrimonium. **Quedam** sunt ibi ad solemnitatem et decorum. sic sunt solemnitates predictae. sine quibus est verum et legitimum matrimonium quantum ad virtutem: sed non quantum ad honestatem. **Clandestinum** matrimonium est quoniam fit sine solemnitatibus premissis. **Et** qui sic contrahunt exponunt se magno periculo. possent enim alter alterum dimittere quoniam vellet. et de facto cum alio vel alia contrahere. et sic in adulterio manerent. **Unde** talibus consulendum est in foro penite. vt de nouo in facie ecclesie contrahant. **Item** matrimonium aliud iniunctum. aliud perfectum sine consummatum. **Iniunctum** per verba de presenti. **Perfectum** sine consummatum per carnalem copulam. **Notandum** tamen quod matrimonium potest esse perfectum duobus modis: **Uno** modo de sanctitate. **Alio** modo de significatoe. **Matrimonium** ergo potest esse

De matrimonio

perfectum sanctitate ante carnalem copulam **Uñ Aug.** scribens ad quandā que simul cū viro suo votum castitatis emiserat. sic dicit inter cetera. **Nō** qz pariter tpabats a iunctione carnali. iō maritus tuus esse desiderat imo tāto sancti⁹ iuges manebats q̄to sanctioza p̄corditer placita seruabats. **Sz** matrimoniu nō est p̄fectū f̄catōne añ carnalē copulā. **Cōiunctio** em̄ corpoz viri z vxoz f̄t iunctōez nature diuine z humane. in p̄sona filij dei. vide de hoc supra de sacramentis in generali ca. i. **Et** sic soluit ista questio vtz inter bt̄ssimā p̄ginē **Mariam** z **Joseph** fuerit p̄fectū matrimoniu. qz fuit p̄fectū sc̄titate s̄ nō f̄catōe. **Quidā** dicūt matrimoniu initiatū p̄ sponsalia d̄ futuro. ratū p̄ cōsensuz de p̄nti. p̄summatū p̄ carnalē copulā. **Itē** matrimoniu aliud legitimū z nō ratū. aliud ratū z nō legitimū. aliud ratū z legitimū. **Matrimoniu** legitimū z nō ratū est inter fideles. z dicit legitimū qz legali institutōe z p̄uincie moribz nō p̄tra iussione d̄ni cōtrahit. s̄ nō est ratum matrimoniu. qz sine fide fit. **Aug.** **Nō** est ratū iugū qd̄ sine deo est. **Ratū** z nō legitimū matrimoniu est qd̄ est inter legitimas personas z fideles. s̄ sine debita solemnitate cōtrahit. **Ratū** z legitimū matrimoniu est inter legitimas z fideles p̄sonas cū debita solemnitate contractum.

Quot sunt bona matrimonij. **Ca. vij.**

Bona matrimonij principaliter sunt tria. s̄. fides. p̄les z sacramentū. **Aug.** **Nuptiale** bonū triptitū est. fides. p̄les. sacramentū. **In** fide attendit̄ ne post vinculu z iugale cū alio v̄l alia coeat. **In** prole vt amanter suscipiat̄ z religiose educaet. **In** sacramento vt iugium nō sepeat. **Et** nota qz duo p̄ima bona q̄ncz sunt in matrimonio. q̄ncz nō. tertium vero inseparabiliter adheret matrimonio.

Que impediūt matrimoniu. **Et** h̄z. xvi. pticulas. **Ca. viij.**

Impedimēta matrimonij sunt duodecim que impediūt matrimoniu p̄trahendū z dirimunt iā p̄tractuz. **Si** t̄m ip̄avel aliqd̄ ip̄oz p̄cedāt matrimoniu. tūc sentus iugale excludunt. si p̄o sequant̄ matrimoniu nulluz p̄stant impedimētuz. sic patz p̄ ista exēpla. **Furiosus** nō potest p̄trahere matrimoniu. si t̄m postqz p̄traxerit efficiat̄ furios⁹ nō

Tracta .vii. prime partis

propter hoc soluitur matrimonium. Item qui habet vtrūq;
testiculum sectum. i. euulsū; nō potest contrahere matrimo-
niū. si vero post contractū matrimonii secef. i. castrē nō ppe
hoc soluit matrimonium. Et est intelligendū de alijs impedimē-
tis. que aut sint impedimēta matrimonij continent in his qua-
tuor versib;. Error cōditio votū; cognatio crimen. Culi d'is
paritas vis ordo ligamen honestas. Si sis affinis. si forte coi-
re nequibis. Hec facienda vetant cōnubia facta retractant.
Præter ista. xij. impedimēta que impediūt matrimonii cōtra-
hendū; et dirimūt iā contractū; sunt alia que impediūt matro-
niū; cōtrahendū; s; nō dirimūt iā contractū. s. tps feriaz et in-
terdictū ecclesie. Plur: Ecclesie vetitū necnō tps feriaz. Ista
vetāt fieri pmittūt facta teneri. Que qualiter teneri debeant
dicendū est de vnoquoq; ipoz.

De impedimento erroris matrimonij.
Umeratis omnib; impedimētis dicendū est de vno
quoq; ipoz. Et primo de impedimento erroris pso-
ne qui ex sui natura non ex institutione ecclesie matri-
moniales sensus excludit. qm̄ qui errat nō consentit. ff. de iu-
ridic. om. iu. l. si per errorem. et errantium voluntas nulla est
l. de iur. et fac. ig. l. cū per testamentū. et l. nō idcirco. Vñ si
mulier vel vir erret in matrimonio contrahendo nullū est cō-
sensus. qui solus facit matrimonium. Tñ nota q; triplex potest
esse error circa psonā. Prū; ipi' psonē. vt si de Petro creda-
tur q; sit Iohes vbi errat circa psonā. Ali' est error fortune.
vt si de paupe credat q; sit diues. Alius est error qualitatis.
vt si de ignobili credat q; sit nobilis. v' de corrupta credat q;
sit virgo. Hodo error psonē impedit matrimonium. vt si cre-
dens cōtrahere cū Petro cōtrahit cū iohē. v' si credēs cōtra-
here cū Martha cōtrahit cū Bertha. nullū est matrimonium;
Error autē qualitatis et fortune nō impedit matrimonium; Ver-
bi gratia aliquis contrahit cū aliqua credens esse virginē vel
filia regis. et tñ ipa est meretrix v' filia rustici tenet matrimoni-
um. v' credit contrahere cū diuite et contrahit cū paupe te-
net etiā matrimonium. xxi. q. i. P'is ita.

De impedimento conditionis.

De matrimonio

Impedimentum conditionis introductum est ab ecclesia in fauorem libertatis. Et de hoc breuiter est sciendum. qd si mulier libera contrahat cum seruo sciens. vel liber cum ancilla. tenet et validum est matrimonium inter eos. Si vero libera contrahit cum seruo ignoranter. qd credit eum esse liberum. vel liber cum ancilla etiam ignoranter. qd credit eam esse liberam nullum est matrimonium inter eos. nisi postquam vnus nouerit conditionem alterius esse talem consentiat in eius seruo vel facta carnali copula. **N**ota tamen qd error conditionis deterioris impedit matrimonium contrahendum et dirimit iam contractum. non autem error parius vel melioris. ut si seruo contrahit cum serua quam credit esse liberam. vel cum libera quam credit esse seruam. qd non decipit nec habet quid obijciat ei de conditionibus appositis in matrimonio. **V**ide supra de spon. c. iiii. qd idem iudicium est hic et ibi.

De impedimento voti.

Circa impedimentum voti nota qd intelligit de voto continentie siue de voto castitatis. **C**irca quod notandum qd duplex est votum continentie. Nam quoddam est simplex aliud solenne. **V**otum simplex impedit matrimonium contrahendum sed non dirimit iam contractum. **S**ed solenne votum impedit contrahendum et dirimit iam contractum. **Q**uid autem sit votum solenne licet olim fuerit altricatio inter doctores. tamen hoc est declaratum per Bonifacium. viii. extra de voto et vocatione. c. vnico. li. vi. vbi dicit qd votum solenniter contractum ad dirimendum matrimonium duobus modis. **V**no modo per susceptionem sacri ordinis. scilicet subdiaconatus vel diaconatus et presbiteratus. **A**lio modo per professionem expressam vel tacitam factam alicui de religionibus approbatis. promoti ergo ad sacros ordines vel religiosi non possunt contrahere matrimonium. **N**ota penalem constitutionem in constitutionibus domini Clementis. pape contra religiosos contrahentes matrimonium de facto. scilicet qd sunt excommunicati et irregulares. nec potest cum eis (nisi per sedem apostolicam) dispensari.

De cognatione carnali.

Tract. vii. prime partis

Cognatio est triplex. quedam carnalis. quedam spiri-
tualis. quedam legalis. **P**rimo videndum est de cognatōe
carnali que naturaliter precedit alias. et ista vocat̄ cō-
sanguinitas. **V**idendum est ergo quid sit consanguinitas. et unde di-
cat̄. quid sit linea consanguinitatis. et quod sunt. et que sunt gradus. et quomodo
computantur. et usque ad quem gradum prohibeat matrimonium. **C**ō-
sanguinitas est vinculum personarum ab eodem stirpe descendētium
carnali. per agnitionem tractum. **S**tirpe dico illam personam a qua alii
qui duxerunt originem sic. **A**dā fuit stirpes **L**ayn et **E**noch. et fi-
liorum qui ab eis descenderunt. **E**t dicitur consanguinitas a con quod
est simul et sanguis: quasi communes sanguinem habentes vel de
vno sanguine procedentes. **L**inea est coordinata collectio per-
sonarum consanguinitate coniunctarum ab eodem stirpe descendētium
diversos gradus continens. **L**inee sunt tres. scilicet ascendentiū. de-
scendentiū et transversaliū. **P**rima est ascendentiū. scilicet illorum a quibus
traximus originem. sicut pater. mater. avus. avia. patruus proa-
via. abavus. abavia. **S**ecunda est descendentiū. scilicet illorum qui duxerunt
originem a nobis: sicut filii filia. nepos neptis. pronepos prone-
ptis. abnepos abneptis. **T**ercia est transversaliū. id est illorum a quibus non
duximus originem. nec ipsa a nobis. ut frater soror. filii duorum fra-
trū qui dicuntur fratres patruales. filii duarum sororum. qui dicuntur
fratres consobrini. et eorumdem filii vel nepotes usque ad quartum gra-
dum. **N**otantur ista: xxxv. q. v. primo gradu. **E**t nota quod due linee
descendentiū faciunt unam lineam transversalem. ut patet in hoc exem-
plo. **F**ilii duorum fratrum attinent sibi in linea transversali. et quilibet
ipsorum in recta linea descendit ab avo eorum communi qui fuit stirpes
eorum communis a quo traxerunt originem. et sic de omnibus aliis est intelligē-
dum. **N**unc videndum est quid est gradus. **E**t nota quod aliter compu-
tantur gradus canonice et aliter legiste. **N**am secundum canonicas due per-
sone in linea transversali faciunt unum gradum. **S**ecundum autem legistas
quolibet persona facit unum gradum. puta duo fratres sunt in vno
gradu secundum canonicas. qui secundum legistas sunt in duobus. et sic de
singulis. **I**tem filii duorum fratrum sunt in secundo gradu secundum cano-
nicas. secundum leges pro sunt in quarto. **S**ed quia istud patet aut nihil ta-
cit ad oppositum id dimittam. **E**t videamus quid est gradus. **G**radus
est habitudo distantiarum personarum qua cognoscitur quanta generatio

De matrimonio

nis distantia due persone inter se differunt. Gradus itaq; sic computant. in linea ascendenti pater & mater sunt in primo gradu. Auis & aua sunt in secundo gradu. proau & paua sunt in tercio. abau & abaua sunt in quarto. In descendenti putant sic. filius & filia sunt in primo gradu. nepos & neptis sunt in secundo. pronepos & proneptis sunt in tercio. abnepos & abneptis sunt in quarto. In transuersali pro linea putant sic. duo fratres sunt in primo gradu. filij duorum fratrum in secundo. nepotes eorundem. id est duorum fratrum in tercio. pronepotes eorum in quarto. Ultra quod gradum nulla consanguinitas potest extendi ad impediendum & dirimendum matrimonium. Id est antequam potest extendi usque ad septimum gradum. Videndum est ergo qualiter secundum istam doctrinam consanguinitas inuenienda est & putanda inter aliquos. An si tu vis scire de aliquibus. puta de Bartholomeo & Bertha in quo gradu consanguinitas attinet sibi. Accipe communem patrem. a quo ambo processerunt originem. Arbi gratia. Petrus generauit Iacobum & Joannem qui fuerunt fratres. ecce primus gradus. vel si non poteris scire quis fuit eorum pater dices Iacobus & iohannes fuerunt fratres qui ut dictus est faciunt primum gradum. Hoc ideo dico quod si fuerint duo fratres sunt ponendi in primo gradu. vel frater & soror. vel due sorores. procede ergo in computatione dices sic Iacobus & iohannes fuerunt fratres. qui ut dictum est faciunt primum gradum. Iacobus generauit Andream. ecce secundus gradus. & andreas generauit philippum. ecce tertius gradus. philippus pro generauit Bartholomeum. ecce quartus gradus de quo nunc agitur. Non reuertaris ad iohannem qui fuit frater iacobi. & procedis sic. iacobus & iohannes (ut dictum est) fuerunt fratres. iohannes genuit Thomam. ecce secundus. Thomas pro genuit Bertham de qua nunc agitur. ecce tertius gradus. Vides ergo quod Bartholomeus & Bertha attinet sibi ex vna parte in tercio gradu ex alia in quarto. & hoc loquendo usualiter. tamen secundum veritatem non attinent nisi in quarto. & sic non potest esse matrimonium inter eos. Illud ideo faciendum est de illis qui magis vel minus vicini sunt in consanguinitate dicendo. in tali & in tali gradu attinet sibi. Et quod ita computandi sunt gradus & numerandi persone colligitur expressis ex illis duobus decretalibus extra de consanguinitate & affinitate nos. & extra de testibus. Id est ex quadam. **S**ponde quod due persone attinet sibi ex parte vna in

Tract. vii. prime partis

secundo vel tercio gradu et ex alio in quinto. nunquid poterint contrahere matrimonium inter se. Dico quod sic quod semper standum est remotiori persone in consanguinitate. extra de consanguinitate et affinitate. c. vi. In hoc ei casu remotior persona extra methas consanguinitatis existit. unde non attinet sibi: ex quo non est consanguinitas inter eos. quod si cut antiquitus omnis consanguinitas terminabatur in septimo gradu ita hodie terminatur in quarto. Ex predictis patere potest quod consanguinitas impedit et dirimit matrimonium. usque ad quartum gradum consanguinitatis inclusivae et non ultra. Et intelligitur in transversali linea. non autem in ascendente. quod in illis in infinitum extenditur consanguinitas inclusivae. sed in transversali usque ad quartum protenditur consanguinitas et non ultra. quasi dicatur quod quintus gradus aperit portam ad matrimonium contrahendum.

De impedimento cognationis spiritualis.
Isto de cognatione carnali videndum est de cognatione spirituali. Unde videndum est quod est cognatio spiritualis. et quot sunt eius species. et quomodo impediatur matrimonium. et in quibus sacramentis contrahatur. Cognatio spiritualis est propinquitas proveniens ex sacramenti datione ad ministracionem vel susceptionem. Verbi gratia sacerdos baptizat puerum. tu suscipies eum. uterque est pater spiritualis ipsius pueri et compater parentum eius. prout legitur. xxx. q. i. omnis. Species cognationis spiritualis sunt tres. Prima dicitur compaternitas. a con quod est simul et paternitas. quasi simul paternitas. vel quasi communis paternitas. nam unus compater semper est pater spiritualis pueri et alter carnalis. Alia dicitur paternitas et ista attenditur inter eum qui suscipit. et illum qui suscipit. id est inter puerum et patrum. Alia dicitur fraternitas que attenditur inter filium tuum spiritualem. et filios tuos carnales. Restat ergo videre quid iuris sit de matrimonio talium et primo dicendum est de consanguinitate. Notandum est ergo quod duplex est compaternitas quod quedam est directa. scilicet illa quam ego contraho per meipsum. et ista impedit et dirimit matrimonium. ut si ego suscipio filium Berthe mulieris vel ipsa meum. nunquam poterit eam habere in uxorem. et si accipero eam separandum est matrimonium. ita

De matrimonio

dicit extra de cog. spi. ca. veniens. Alia dicit compaternitas in
directa siue emer ges. s. illa qua vn⁹ coniugū post q̄s sunt vna
caro effecti contrahit per actū alterius. sicut si vxor mea post
q̄s a me carnaliter est cognita suscipit filiu alioruz. ambo pa
rentes pueri sunt compatres mei. q̄uis ego non suscipias eū
qm̄ conuges communicant sibi adinuicem actiones. Et de
hoc ponit exemplum euidentissimum in quadam decre. ex
tra de cog. spi. ca. martinus. vbi dicitur sic. **M**artinus duxit
Bertham in vxorem et **L**otarius Tebergam. post matrimo
nium **L**otarius leuauit de sacro fonte filium martini et **B**er
the. demum mortuus est **L**otharius et **B**ertha remansit. simi
liter martinus et Teberga. **C**ui maritus suus **L**otharius
acquisierat compaternitatem per filium martini. querebatur
vtrum martinus posset contrahere matrimonium cum di
cta Teberga. Et respondet papa q̄ nullo modo. Et sic patet
q̄ compaternitas tam directa q̄ indirecta impedit matrimo
nium contrahendum et dirimit iam contractum. **D**odo vi
dendum est de paternitate spiritali que attenditur inter sus
cipientem et susceptum. i. inter patrinum et filiolum. matrinam
et filiolum. et dicendum est q̄ nunq̄s potest esse matrimonium
inter tales. et si contraxerint de facto sunt separandi. xxx. q. i.
de eo quod interrogastis. et ca. si quis sacerdos cum filia spi
rituali. **U**ltimo dicendum est de fraternitate spiritali que at
tenditur inter filiolum siue filiolum et filios siue filias carna
les matrine vel patrini. Et licet doctores antiqui varia dixe
runt circa istam materiam. tamen firmiter et sine dubitatione
tenendum est q̄ omnes filij duorum compatrum siue antecō
paternitatem siue post geniti possunt legitime et matrimoni
aliter copulari. excepta illa persona mediante qua perueniunt
est ad compaternitatem. nam illa nunq̄s potest copulari ma
trimonialiter. alicui filioz patr^s sui vel matr^s sue spūalis. xxx.
q. iij. c. non oportet. §. super quibus consuluit. extra de cog. spi.
ca. i. et ca. laudabile. et ca. tua nos. **N**ō nota q̄ compater po
test licite in vxorem filiam compatris sui acapere. nisi sit illa
qua mediante compatres effecti sunt. xxx. questione. iij. illud
Solet autem queri vtrū aliquis possit habere duas com

Tracta. vii. prime partis

mâtres in vxores. vnam. s. post aliam. Ad hoc dicendum est
q̄ refert vtrū p̄maternitas precedit matrimoniuꝝ vel sequat̄
Si p̄cedit licite potest habere duas p̄matres in vxores. **A**er
bi gratia **M**aria et martha sunt p̄matres postea **M**artinus
p̄bit cū maria et eā agnoscit. ea mortua potest p̄bere cū mar
tha. et est causa q̄ per vnionē carnis sequentē nō trāsit ad vni
onē spūs precedentē. xxx. q. iij. post obituꝝ. **S**i autē p̄mater
nitas sequat̄ matrimoniuꝝ supple p̄ carnalē copulā p̄summa
tuz. tūc distingue. q̄ si vxor tua suscipit filiuꝝ alteri. tūc ista
cui⁹ filiuꝝ suscepit efficit p̄mater tua p̄ factuz vxorū tue. et mor
tua vxore tua nō poteris eā habere in vxorē. et eandē p̄pater
nitate intelligas acquiri vxori p̄ viruꝝ. **S**i p̄o filiuꝝ vxorū tue
quē de alio genuit aliqua mulier de sacro fonte leuauerit. vel
ad p̄firmationē tenuerit corā ep̄o ip̄a mulier est p̄mater vxorū
tue et nō tua. q̄ nō fuit ibi p̄maternitas acq̄sita. vñ mortua vx
ore tua poteris eā habere in vxorē. **I**dē est si filius tuus quē de
alia muliere genuisti suscipiat ab aliq̄. q̄ nō est acquisita cō
paternitas vxori tue. et in hoc casu sicut in alio potest aliquis
habere duas p̄matres i vxores. et aliq̄ duos p̄patres in mari
tos. **E**t istud potest haberi vñ sciri p̄ istos quatuos p̄sus. **Q**ui
mibi vñ cui⁹ mea natū de fonte leuauit. **H**ec mea p̄mater fie
ri nō valet vxor. **S**i qua mee natū nō ex me fōte leuauit. **H**æc
post fata mee nō inde vetabor habere. **C**ōpater ei⁹ nati p̄u
ge nō prohibent. **A**mbas p̄matres facit actio passio nūq̄.
Notandū etiā q̄ laic⁹ nō potest p̄trahere matrimoniuꝝ cū il
la quā baptizauit. et si de facto p̄traxerit est matrimoniuꝝ dissol
uendū: extra de cog. spi. c. ne dū. li. vi. **I**tē nota q̄ fili⁹ vñ
filia sacerdotis vñ alteri⁹ viri q̄ baptizauit puez siue puellā nō
potest p̄trahere cū ista puella vñ cū isto puero. vt in ca. p̄alle
gato ne dū. **N**otandū etiā q̄ soluz per sacramentuꝝ baptis
mi et p̄firmatiōis p̄trahit cognatio spiritualis q̄ impedit ma
trimoniū p̄trahendū et dirimit iam p̄tractum. **P**er cathecis
mum autē licet contrahat talis cognatio que impedit matri
moniuꝝ p̄trahendū. nō tamē p̄trahit talis que dirimit iā cō
tractuz extra de cog. spi. per cathecismum. li. vi.

De cognatione legali.

De matrimonio

Quia cognatio legalis que adoptio dicitur vix aut nunquam habet in usu. et parum tractatur de ea in iure canonico. id est de ea supersedeo quo ad nunc.

De impedimento criminis.

Riminum quedam impediunt matrimonium contrahendum sed non dirimunt iam contractum. sicut incestus. uxoricidium. raptus aliene uxoris. solennis pernicia. et si quis insidiando matrimonio propter filium de fonte suscepit ut possit privare uxorem debito carnali et copula sui. Item homicidium presbiteri. omnia ista crimina et forte multa alia impediunt (ut dixi) matrimonium contrahendum. sed non dirimunt iam contractum. immo si sint adolescentes et timeant de eorum incertitudine ecclesia debet eis dare licentiam nubendi. extra de eo qui cogit. plang. vi. sue. c. ex lris. Sunt autem tria crimina que non solum impediunt matrimonium contrahendum immo dirimunt iam contractum. Primum quoniam aliquis adulterat cum aliqua coniugata: et ipse vel ipsa machinat cum affectu in mortem viri sui. scilicet adultere. vel in mortem uxoris viri adulteri ut sit contrahant. in hoc casu contrahere non debet. et si contraxerit sunt sepandi. xxxiii. q. i. Si quis vivente. extra de eo qui duxit. in ma. qua polluit per adul. c. super hoc. et c. i. et h. Secundum est si adulter prestet fidem adultere quod ducet eam post mortem eius legitimi mariti. vel adultera adultero quod post mortem uxoris viri adulteri ipsum ducere velit. xxxi. q. i. relatum. et in omnibus predictis capitulum. Tercium est quoniam non prestat fidem deducendo eam. scilicet pernicia licet eam ducit et cum ea prebit. quod ut ait celestinus papa. plus est ducere fidem dare deducendo. extra de eo qui duxit. in ma. qua pol. per adul. c. cum haberet. et c. extraxit. tunc insinuatione. Et istum casum intellige quoniam primum matrimonium est verum et legitimum. quoniam si non fuit verum sed putabatur esse verum nullum prestat impedimentum secundo matrimonio. Si vero nullus casus supradictorum intervenierit bene potest deus prebere curam ea qua polluit per adulterium. Nota etiam quod mulier que prebit cum coniugato si scit eum esse coniugatum nunquam potest eum habere etiam post mortem uxoris. Si autem ignoraret eum esse coniugatum immo crederet eum esse solutum non obstat tunc eo quod contraxit cum eo vivente uxore legitima poterit prebere curam eo post mortem legitime uxoris. extra de eo qui duxit. in ma. qua pol. per adul. c. opposuisti. et in. c. veniens. extra de spous. c. cum applica.

De impedimento disparitatis cultus.

Tractatus. vii. prime partis.

Hoc q̄ m̄rimoniū sit ratūz legitimū oportet q̄ vterq̄
coniugū sit fidelis. fidelis em̄ nō p̄t p̄bere m̄rimoniūz
cū iudea. saracena. gentili vel pagana. z si p̄traxerit de facto
nullū ē m̄rimoniū. **S**p̄salia tñ p̄t fidel̄ cū infidelī p̄bere sub
ista p̄ditōe q̄ infidel̄ p̄uertat ad fidē. xxxvii. q. ij. caue xp̄iane
z. c. nō oportz. **I**nfidel̄ tñ p̄t p̄bere cū infidelī dū tñ sint eiusdē
rit̄. s. iudē cū iudea. saracē cū saracena. **S**z pono q̄
alter coniugū p̄uertat ad fidē. alter remaneat in infidelitate q̄d
fiet de istis. **D**ico q̄ si infidel̄ nō vult cohabitare cū fidelī. v̄
si vult habitare nō tñ vult cohabitare sine p̄tumelia creato
ris vel absq̄ hoc q̄ p̄bat eū ad infidelitatē vel ad pct̄m̄ mor
tale. in istis casibz tribz p̄tumelia creatoris soluit ius m̄rimo
niū q̄stū ad infidelē. z p̄t fidel̄ licite p̄bere. vt habet extra de
diuoz. c. q̄sto maḡ. z. c. gaudem̄. **N**ec est d̄m̄a q̄stū ad hoc
vtr̄ p̄uersus fuerit iudē vel pagan̄. qz idē iur̄ ē hodie in
vtr̄iq̄. extra de p̄uer. inf̄. c. laudabilē. **S**i at̄ infidel̄ vult co
habitare cū fidelī absq̄ aliq̄ p̄dictoz. casū. si tñ fidel̄ vult co
habitare secū bñ facit. vt d̄t ap̄ls i p̄ma epl̄a ad Corinth. vij.
c. **S**i at̄ nō vult cohabitare secū nō ē cōpellēd̄. tñ illo v̄ illa
viuente nō poterit p̄bere cū alio. cū adhuc duret m̄rimoniū
vt in p̄alle. decre. iterrogast̄. **S**z q̄d si iudē vel paganus
p̄bit cū p̄sanguinea sua fm̄ ritū suū. postea p̄uertunt ad fidē
nūq̄d post talē p̄uersionē remanebit tale m̄rimoniū. **D**ico q̄
sic. dūmō nō p̄traxerint in gradibz a lege diuina p̄hibit̄. qui
ponunt̄. **L**evi. xvij. qz infideles nō coarcent̄ canonicis insti
tutionibz. z p̄ sacramentū baptismi nō soluunt̄ coniugia sed cri
mina dimittunt̄. **I**tē vn̄ paganus plures h̄ns vxores p̄uertitur
ad fidē. nūq̄d retinebit oēs vxores vel solum vn̄a ex eis.
Dico q̄ solū retinebit illā q̄ p̄mo fuit ei⁹ vxor. qz nulla aliarū
fuit p̄a ei⁹ vxor. **S**i at̄ alter coniugū fidelīū relabat̄ in heresim̄
vel in infidelitatē. ille q̄ manet in fide nō p̄t p̄bere imo tenetur
p̄tinere. qz h̄ in isto casu maḡs appareat p̄tumelia creatoris
q̄ in p̄mo. matrimonīū tñ fidelīū ratū ē. z nullo casu supueniē
te p̄t dissolui. qz q̄s de⁹ p̄iunxit hō sep̄are nō p̄t. **M**atrimonīū
at̄ infidelīū n̄ ē ratū. z iō dissolui legitie p̄t. s. si alē coniugū p̄uertat
ad fidē. extra de diuoz. c. q̄stomaḡ circa finē. z in. c. p̄allegatis

De matrimonio

De impedimento violentie

Violentia de sui natura etiā sine p̄stitutōe ecclesie impe/
dit matrimoniū. q̄z excludit libez̄ p̄sensum q̄ solus fa/
cit matrimoniū. nā vbi metus vel coactio interuenit nō p̄t cō/
sensus locum habere. extra de spon. cū locuz̄. **S**z q̄ magna ē
dāna inter vim z̄ metū. ideo videndū est q̄d sit vis vel coactio
et quid metus. z̄ q̄ violentia excusat. z̄ q̄s met⁹ **V**is siue co/
actio vel violentia est maioris rei impetus q̄ repelli nō p̄t. ff.
q̄ me. causa. l. i. ca. vlti. **M**etus est instātis vel futuri pericu/
li mentis trepidatio. vt dicitur in eadem. l. **V**is siue coactio
vel violentia que pro eodem accipio. alia leuis alia violenta.
Leuis non excludit consensum matrimonialem sed violen/
ta excludit. ar. li. dist. presbyteros. extra de spon. c. veniens.
Violenta coactio est cum aliquis capitur trahitur inuic⁹ du/
citur vel ligatur **I**tem metus alius cadit in p̄stantem virum.
alius nō **I**lle qui cadit in p̄stantem virū excludit consensum
matrimonialē. ff. q̄ met⁹ cā. l. met⁹. extra eo. ti. c. i. et. iij. z̄ c.
ad audientia. extra de spon. c. veniens. **Q**uid aut̄ sit metus q̄
cadit in p̄stantem virum **D**icendū q̄ metus mortis crucia/
tus corporis seruitus z̄ stupri. z̄ de hoc sunt versus **E**xcusa/
re metus hos posse puta q̄ nescis **S**tupri siue seruitus ver/
berū atq̄ necis **N**otandū aut̄ q̄ vnus metus posset cade/
re in vnā p̄sonā q̄ nō caderet in aliā. sicut talis met⁹ posset ca/
dere in me q̄ nō caderet in regē. q̄ nō ē verisile hoies clare di/
gnitatis p̄pter metū in vrbe timuisse. vel q̄ q̄ rex p̄ metū scz
militis timet. ff. q̄ metus cā. l. nō est verisile. **V**erū si p̄ ap/
tissimas p̄bationes p̄staret de metu repellit p̄sumptio q̄ con/
tra eum est. vt d̄r̄ ibidem **E**t sic iudex s̄m statum z̄ diuersitatē
personaz̄ tempoz̄ z̄ looz̄. iudicabit qualis sit metus vel vio/
lencia. z̄ s̄m hoc iudicabit de matrimonio vel contra.

Notandum tamen q̄ qualiscunq̄ sit metus vel violen/
tia si steterit mulier per annum cum dimidio cum viro nō de/
bet postea audiri si alleget metum vel violentiā. extra de spon.
ad id quod per tuas. de illis qui matrimo. accu. post. c. insu/
per adicisti de eo qui dux. in matri. quam polluit per adulte/
ritim. ca. significauit.

Trattatus.vii.prime partis

De impedimento ordinum

Ordinū vt dictū ē supra. qdā sunt minores. sicut ostiaria-
tus. lectoratus. exorzistatus. accolitus. Et isti nō impedi-
unt matrimonii p̄bendū. nec dirimunt iā p̄tractū. Alij sunt
maiores. scz subdiaconatus. diaconatus. z presbyterat⁹. z isti
ordines impediunt matrimonii p̄trahendū. z dirimunt iā con-
tractum. qz istis ordinib⁹ votū solenne p̄tinentie est annexum
extra de vo. z vo. redēp. c. q. votū. li. vi.

De impedimento ligaminis

Impedimētū ist⁹ scz cū q̄s alligat⁹ ē alteri vxori adeo sp̄
fuit validū q̄ anq̄s aliq̄ p̄stitutio ecclesie sup hoc emana-
ret nunq̄s alligat⁹ vxori p̄t vel ponit aliā recipe. nec vnq̄s li-
cui h̄ absq̄ sp̄iali disp̄satiōe dei. q̄ fuit institutor m̄rimoni⁹. si-
cut disp̄savit de⁹ cū Abrahā z Jacob z alijs patriarchis. S̄z
qm̄ aliq̄s p̄t eē alligat⁹ alicui mulieri p̄ sp̄salia tm̄. z alteri p̄
m̄rimoniū. vidēdū ē qd iuris sit in vtrisq̄. Et iō notādū ē qz
si aliq̄s p̄traxerit m̄rimoniū vel sponsalia cū aliq̄ p̄ p̄ba de fu-
turo nō d̄z p̄bere cū alia. nec illa cū alio. z si p̄traxerit cū alia
sponsalia p̄ p̄ba de futuro d̄z dimittere sc̄dam z redire ad pri-
mam. s̄z si p̄traxerit cū alia sponsalia p̄ p̄ba de p̄nti vel p̄ p̄ba
de futuro z fuit sequuta carnalis copula tūc d̄z stare m̄rimo-
niū cū sc̄da. etiā si sponsalia p̄tracta cū p̄ma fuerint iuramēto
vallata. s̄z debēt agere penitētiā de p̄urior z fide m̄tita. extra
de sp̄o. duoz. c. i. z de spon. c. sicut ex l̄ris. Si at̄ m̄rimoniā
ē alligat⁹ vxori si nō sit sequuta int̄ eos copula carnal̄ p̄t alē
altero inuito religionē intrare. z q̄ remanet in seculo p̄t cum
alio vel alia p̄bere: extra de pu. er. p̄iuga. vez post p̄sensuz. z
c. ex publico. extra de spon. c. l̄z p̄ter solitū. Si at̄ fuerit inter
eos carnal̄ copula sequuta nūq̄s q̄ diu vixerint p̄nt seinuicē
dimittere nisi cā fornicatōis. z tūc si se dimiserint aut recōci-
liant̄. aut remaneāt inupti. qz p̄m p̄bū saluatoris. Math. vi.
ca. Dis q̄ dimiserit vxorē suā z c. S̄z sponat q̄ vxor credēs
maritū mortuū p̄bit cū alio postea ille reuertit̄. qd fiet. Dico
qz q̄ diu ita credit nec ip̄e reuertit̄ ip̄a excusat̄ ab adulterio v̄l
fornicatōe p̄t̄ ignozatiā facti. z filij si q̄s ex sc̄do suscepit iu-
dicant̄ legitimi. s̄z statim cū reuertit̄ p̄mus. debet recedere a

De matrimonio

scdo z redire ad pmū. qđ si nō facit adultera indicat. xxxiij. q.
ij. Cū p bellicā. z. c. si virgo. Sed si nō reuertit credit tñ eum
viuere. qđ faciet. Nō exigat debitū a marito quē accepit. red/
dat tñ exigētī Istō psiliū sibi dat extra de se. nup. c. dñs ac re
demptor Itē pone. vir iuit ad exercitiū ptra saracenos vel in
regionē longinquā z nō reuertit. nec scit an sit viu9 vl' mor/
uus. qđ faciet vxor Dico qđ qstūcūq; sit iunēcula s̄here non
p̄t donec sit certificata de morte mariti. extra de spon. c. i p̄sen
tia S̄ q̄liter certificabit. dico p iuramētū illi9 sub q̄ milita/
uit. vel etiā socioz qđ ei9 mortē nouerunt. Et fm leges adhuc
d̄z expectare pannū post iuramētū anteq̄ nubat. fm p̄o cano
nes statim post iuramētū p̄stitū p̄t s̄here. extra de se. nup. c. su
p illa. Ad hoc facit qđ d̄t apls. i. Loz. vij. s. Hortuoviro nu
bat mulier cui vult in dño z Hieronym9 nouas nuptias nō
p̄denat. imo approbat. xxxi. q. i. aperiat

De impedimento publice honestat̄s iusticie
Publice honestat̄s iusticia ē ipedimētū ab ecclia introdu/
ctū pp̄t ei9 honestatē Cui9 due spēs erāt nūc at est vna
tñ qđ s̄bit ex desponsatōe. puta si aliq̄s desposauit puellā vij.
annoz. vñlz eā nō cognoscat null9 tñ de psanguinitate ei9 po
terit eā h̄ic in vxorē. nec ip̄e aliā de psanguinitate ei9. extra de
spon. c. iuuenis Ideo dixi septē annoz. qz si añ septennū spō
salia pura z certa. i. sine p̄ditōe s̄bant nulli9 sunt momētī. nec
aliqđ p̄stant ipedimētū nisi post septēniū ip̄a approbauerit.
extra de spon. impu. c. lr̄as. z. c. accessit. ¶ Hora etiā qđ decla
ratū ē hodie de iure nouo qđ lz sponsalia sunt nulla rōe psang/
uinitat̄s aut affinitat̄s aut religionis aut frigiditat̄s aut q̄cūq;
alia cā. dū modo nō sunt nulla rōe etat̄s p̄stant impedimentū
publice honestat̄s iusticie. extra de spon. impu. c. i. li. vi.

De impedimento affinitatis

Affinitas est p̄mitas p̄sonaz ex carnali copula pueni/
ens om̄i carēs parētela Et dixi. ex carnali copula. qz itz
p fornicariā q̄s p matrimonialē copulā s̄bit affinitas. xxxv. q.
ij. nec eā. extra de eo qđ cog. psang. vxor. sue. discretōnem. z de
psang. z affi. sup eo. Et lz olim eēt tria genera sue tres mo/
di affinitat̄s. hodie tñ pmū gen9 tñ stat. scdo z tercio de mez

Tractatus. vii. prime partis.

dio sublati. Nota ergo q̄ p̄mū genus affinitatis p̄trahitur ex p̄sona addita p̄sanguinitati per carnalē copulam. iuxta illā regulā q̄ d̄t̄. Persona addita persone per carnis p̄pagatōnem mutat gradū attinentie. s̄z nō mutat gen⁹. s̄z persona addita p̄sone per carnis p̄iunctōem mutat genus attinentie. sed nō mutat gradū. ¶ Mutat nupta genus s̄z generata gradum. Et ut melius intelligat̄ ponat̄ exemplū. Ecce ego et soror mea sum⁹ vna p̄sanguinitas. accipiat soror mea maritū vel amasiū. s̄. Petrum. Iste petrus q̄ est persona addita p̄sanguinitati mee per carnis cōmixtionē mutat gen⁹ attinentie. s̄z nō mutat gradum q̄ Petrus nō est p̄sanguineus me⁹. s̄z ē mihi affinis. et sic mutat gen⁹ attinentie s̄z nō gradū. q̄ sicut soror mea ē p̄sanguinea mea in p̄mo gradu. ita Pet⁹ ē mihi affinis in p̄mo gradu. Et idē intelligas de maritis siue amasijs oīm p̄sanguinearū mearū. q̄ in quoto gradu p̄sanguinitatis ip̄a attinet mihi. eodem gradu affinitat̄ viri vel amasijs earū attinent mihi. Et q̄d dicit̄ de maritis vel amasijs p̄sanguinearū mearū. idē intelligas p̄ oīa de vxorib⁹ vel amasijs p̄sanguineorū meorū. q̄ in quoto gradu ip̄i sunt mihi p̄sanguinei in eodē gradu ip̄e sunt mihi affines. Nā si aliq̄s ē mihi p̄sanguineus in sc̄do gradu. et vxor vel amasia ē mihi affinis in sc̄do gradu. et sic de alijs gradib⁹. Idē dico de p̄sanguineis vxoris mee. q̄ in q̄to gradu sunt sibi p̄sanguinei in eodē gradu sunt affines mihi et oēs p̄sanguinei mei sunt affines vxoris mee in illo gradu in q̄ sunt mihi p̄sanguinei. ¶ Et idē nota q̄ sicut p̄sanguinitas vsq̄ ad quartū gradū impedit matrimonii p̄trahendū et dirimit iā p̄tractū. ita affinitas vsq̄ ad eundē gradū facit hoc idē. ¶ Notandū etiā q̄ cū grad⁹ in affinitate habeāt ortū ex p̄sanguinitate cū dubitat̄ de affinitate aliq̄z recurrendū ē ad aliā p̄sonā mediante q̄ fuit ventū ad affinitatē. et req̄rendū ē in q̄to gradu distat ab illa p̄sona de q̄ agit̄ s̄m modū supra assignatū de p̄sanguinitate vbi dictū ē quō cōputandi sunt grad⁹ in p̄sanguinitate. q̄ in q̄to gradu distat in p̄sanguinitate in tali distat in affinitate. ¶ Notandū etiā s̄z vxor p̄sanguinei mei sit mihi affinis. fili⁹ t̄m quē suscepit ex p̄sanguineo meo nō ē mihi affinis s̄z cōsanguineus. S̄z si haberet filiū ex alio q̄ mihi nihil attineret

De matrimonio

Ille filius nō ē mibi affinis nec p̄sanguineus. fili⁹ at̄ p̄sanguineus. nec vxoris mee erit mibi affinis sicut parens suus. s; nō in alio gradu. q; si parēs est mibi p̄mo gradu. erit fili⁹ in sc̄do r̄c̄is.

Notandū etiā q; h; moriā p̄sanguine⁹ me⁹ mediāte q; h; h; affinitas. p̄sona tñ q; sup̄uuit remanet mibi affinis.

Nota etiā q; h; dictū sc; q; affinitas p̄bat p; p̄cubitū fornicariū icelli/ gendū ē ordine r; mō nature. q; si q; cognosceret aliquā p̄tra naturā. hoc est si aliq; extra vas debitū pollueret aliquā. q; p̄ uis talis pollutio sit execrabilis criminosa r; dānosa. nulla tñ ex tali p̄cubitu p̄trahit affinitas. q; talis p̄cubitus non facit sanguis cōmixtionē nec carnis vnitatē p; quā cōtrahit affinitas.

Et idem videt̄ mibi dicendū. si quis inuasit claustrū pu/ doris alicuius. vel posuerit virgā virilē intra mēbrū mulieris nō tñ puenit ad p̄summatōem op̄is q; ex hoc non p̄bit aliqua affinitas. ita di. Ray. r; Host. q; cōmixtio seminū req̄ritur ad affinitatem contrahendam

De impedimento impotentie cocundi.

Pter alia impedimenta matrimonij impotentia coeun/ di maxime obtinet locū. q; cōtrariatur directe ex natura sui matrimonio. qd̄ ordinat̄ ad p̄lem suscipiendam r; fornicationem vitandā. r; vtriq; istoz p̄trariat̄ impotentia cocundi. q; p̄o nō ois impotētia facit hoc videndū ē qd̄ sit ipotentia cocundi. quot sunt eius spēs q; impediunt m̄rimoniū p̄hendū et q; nō

Impotentia cocundi est vitiiū animi vel corporis vel vtriusq; q; q; ipedit̄ alteri carnaliter cōmisceri. Spēs ipius impotentie sunt multe. qm̄ alia ē naturalis. alia acc̄ntalis. **N**aturalis est frigiditas in viro. artatio in muliere. defect⁹ etatis in puero. **A**cc̄ntalis est vt castratio. maleficiū qd̄ fit p; quedas maleficia q; dicunt̄ sortes suefata. **I**tem impotentia naturalis. alia temporalis. alia perpetua. **N**aturalis ipotentia. si est temporalis ipedit̄ m̄rimoniū p; tpe quo durat. sicut defectus etatis in puero. q; q; diu ē minoris etatis nō p̄t p̄trahere m̄rimoniū. xxxiij. q. ij. c. i. extra de frig. r; ma. q; sedē. vide sup̄ de sponsalibus. c. ij. **N**aturalis impotentia. sicut frigiditas in viro. si sit perpetua impedit̄ matrimonij p̄trahendū r; dimit̄ iam p̄tractum. xxxiij. q. ij. c. i. r; ij. extra de frig. r; male. ca.

k iij

Tractatus. vii. prime partis.

laudabilē **D**eartatione que ē in muliere dicas ita. quia si potest ei subueniri bñficio medicine vel p̄ assiduū vsū cū hoīe pueniētis stature nō p̄t nec ipedit m̄rimoniū cū illo a q̄ p̄t carnaliter cognosci. extra de frigi. z male. cap. ex lris. **E**t nota q̄ si p̄t artatōem separet ab eo. q̄ eā cognoscere nō p̄t. z p̄ assiduū vsū alteri⁹ cui se copulauit sic facta idonea sepanda ē a sc̄do z reddenda p̄mo. extra de frigi. z mal. c. fraternitat. **S**i p̄o sit talis artatio q̄ nullo mō ei subueniri possit nec bñficio medicine. ipedit m̄rimoniū p̄hendū z dirimit iā p̄tractū vt in p̄dict. ca. c. ex lris. z. c. fraternitat. **S**i at sit ipotētia accidē talis sicut castratō. firmiter tenendū ē q̄ talis ipotētia ipedit m̄rimoniū p̄hendū z dirimit iā p̄tractū. intellige hoc p̄m ife rius dicta. extra de fr. z ma. q̄ sedē. **D**e maleficio at̄ distingue q̄ aut ē tpale aut p̄petuū **S**i sit tpale nullū p̄stat ipedimētū z matrimonio **S**i sit p̄petuū ipedit m̄rimoniū p̄hendū z dirimit iā p̄tractū. xxxij. q. i. si p̄ sortiaras. **S**i q̄nis quōd scietur si sit tpale v̄l p̄petuū **D**ico q̄ a p̄ncipio om̄e maleficiū reputat̄ tpale. s̄ post q̄s p̄ trienniū cohabitauerit dātes studiose opam copule carnali si adhuc durat ipedimētū reputat̄ maleficiū p̄petuū. **N**ota tñ q̄ illd̄ qd̄ dictū ē de castratōe z maleficio intelligēdū ē q̄ p̄cedūt m̄rimoniū. z si supueniāt post m̄rimoniū nō ipediūt nec p̄stāt ipedimentū. extra. vi. li. nō p̄te. qm̄ frequēter. ff. de iur. do. l. si. **E**t idē intelligendū ē de q̄libet alio impedimēto **E**t intellige oīa q̄ dicta sunt de m̄rimonio fide/ liū. q̄ de m̄rimonio qd̄ ē inter ifideles nihil ad nos. nā de uortio qd̄ sit p̄t ista ipedimēta n̄ dico aliqd̄. q̄ istd̄ p̄tinet ad officiales v̄l p̄latos nō at̄ ad curatos q̄ b̄ dirigit p̄ns libell⁹.

De impedimento interdicti ecclesie

Dico de ipedimētis q̄ ipediūt m̄rimoniū p̄hendū z dirimit iā p̄tractū. d̄m̄ ē de ipedimētis q̄ ipediunt m̄rimoniū p̄hendū. s̄ nō dirimūt iā p̄tractū **E**t ista sunt duo. s. t̄ps feriaz z interdictū ecclesie **E**rgo circa t̄ps feriaz nota q̄ i t̄pe feriaz p̄nt p̄trahi sponsalia z etiam matrimoniu quod solo cōsensu contrahitur. sed tractatio vxoris. nuptiarum solennitas z carnalis copula p̄hibentur. xxxij. q. iij. ca. nō oportet. z c. nō licet. extra de matri. p̄trac. p̄tra interdic. ecclie. c. ex lris.

De matrimonio

Et nota. q̄ tēpus feriarū est ab aduentu dñi vsq; ad octa-
uas epiphanie. et a septuagesima vsq; ad octauas pasche. et
in tribus diebus añ ascensionē dñi vsq; ad octa. p̄sche. extra de
ferijs. c. capellan⁹. et de hoc habent̄ p̄sus. **C**ōiugiu p̄hibet
aduēt⁹ hilariu vsq; relaxat. septuagesima vetat octaua pasche
relaxat. **R**ogamē vetat p̄cedit trina ptās. **I**te ali⁹ p̄sus **A**spi-
cēs veterē circū. q̄ vo. bñdicta. **A**duēt. septuage. vetat̄ roga-
tio nuptiū. **O**ctaua stelle pasche vsq; relaxant

De his q̄ p̄rabūt bannis p̄termis̄is.

Quia interdictū ecclie istud firmiter tenēdū est qm̄ aliq̄s p̄-
hibet̄ p̄rabere cū aliq̄. vt qz forte d̄z p̄sanguinea vel affi-
nis vsq; forte spōsa alteri⁹ nō d̄z p̄rabere s; si p̄rabat nisi sit ali-
qd̄ ipedimētū q̄ interdictū ecclie ipediat p̄nt̄ insil̄ manere et
nō sunt separādī. **A**rguit̄ p̄tra hoc. qz p̄mo p̄pter p̄sanguini-
tatē sepat̄ matrimoniū. extra de p̄sang. 7 affi. c. nō debet. **E**t
etiā in scdo casu. s. p̄pter affinitatē sepat̄ matrimoniū. vt i. c.
ex lris. et. c. spōsam. extra de spon. **E**t silr̄ in tercio. s. qm̄ aliq̄s
p̄rabētū ep̄ p̄ba de p̄nti alteri⁹ despōsat⁹. si postea p̄rabat
dirimētū p̄tractus scds. extra de spō. duoz. c. accepisti. 7. c. li-
cet. **S**olo d̄dm q̄ nō sunt sepandi. s. in tribus p̄mis casibus nisi
ad sp̄s vt agāt p̄niam. qz mādatū ecclie p̄tēpserūt. et ita exp̄si
selegit̄ extra de spon. de muliere. et extra de ma. p̄trac. p̄tra i/
ter. cc. eo. c. de muliere. **E**t ita intelligendi sunt oēs canones
q̄ dicūt eos fore sepandos. qz exponēdū est nō simplr̄ sed ad
tēpus. **S**ane vt diuersa circa matrimoniū picula euitent̄ sta-
tutū fuit in p̄cil. generali. vt cū matrimonia fuerint p̄raben-
da in ecclia a p̄sbyteris publice p̄palent̄ p̄petenti termino p̄-
finito vt infra illū q̄ voluerit et valuerit legitimū ipedimētū
apponat. **E**t ipsi sacerdotes nihilomin⁹ inuestigent vtrū ali-
qd̄ ipedimētū obstet **C**ū aut̄ apparuerit pbabilis p̄iectura
cōtra matrimoniū p̄rabendū cōtractus exp̄sse p̄hibeat̄ illis
donec qd̄ sit faciendū sup̄ eo manifestis constiterit documen-
tis **S**i aut̄ parrochialis sacerdos istud facere cōtēpserit. vel
quilibet regularis qui in matrimonio clādestino fuerit p̄ tri-
enniū ab officio suspendat̄ et grauius puniatur si culpe quali-
tas postulauerit **S**ed bis qui taliter copulare p̄tēpserint etiā